

УДК 343.13 (477)

С. О. Сичов,
О. О. Юхно**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТАТУСУ КЕРІВНИКА
ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ
ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ**

У статті на підставі чинного кримінального процесуального законодавства та нормативно-правової бази здійснено дослідження правового статусу й повноважень керівника органу досудового розслідування. Зокрема, окремо розглянуто його організаційні та контрольні функції з огляду на наукову дискусію з цих питань. Надано пропозиції для вдосконалення законодавства з урегулювання та визначення питань щодо організаційних і контрольних функцій керівника органу досудового розслідування з теоретичних і прикладних напрямів його діяльності.

Ключові слова: процесуальний статус, керівник органу досудового розслідування, функції, кримінальний процесуальний кодекс, організація, контроль, функції.

Постановка проблеми. Важлива роль у розв'язанні завдань, що стоять перед правоохоронними органами, зокрема щодо забезпечення прав і свобод громадян, належить органу досудового розслідування. Суттєве значення і роль в організації досудового розслідування має його керівник (якого раніше називали «начальник»). Саме з прийняттям у 2012 році нового кримінального процесуального кодексу України дослідження проблемних питань правової регламентації діяльності, зокрема керівника органу досудового розслідування, набуло ще більшої актуальності. Відповідно до чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) керівник органу досудового розслідування – це начальник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу, відділення органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, органів Державної кримінально-виконавчої служби України та його заступники, які діють у межах своїх повноважень. Водночас питання реформування видів, форм і органів досудового розслідування, експериментів з ними, а також удосконалення правового статусу керівника органу досудового розслідування не порушували, хоча дискусія щодо цього продовжується, що не може не спонукати до наукових пошуків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання визначення процесуального статусу керівника органу досудового розслідування в різні часи досліджувала низка вітчизняних і зарубіжних учених та практиків, зокрема Б. В. Асрієв, В. П. Ашитко, О. М. Бандурка, О. В. Баулін, В. Н. Батищев, А. А. Власов, Ю. М. Грошевий, А. Я. Дубинський, О. М. Ларін, В.Т. Маляренко, О. Р. Михайленко, В.Т. Нор, Д. П. Письменний, М. А. Погорецький, Р. Ю. Савонюк, М. Є. Шумило, О. О. Юхно та інші. Проте увага в наукових дослідженнях була зосереджена здебільшого на з'ясуванні сутності окремих елементів кримінальної процесуальної компетенції

керівників структурних органів досудового розслідування, їхній ролі та функцій. На жаль, поза увагою залишилися його компетентності при виконанні службових і процесуальних повноважень тощо.

Формування цілей. У статті автори мають на меті здійснити аналіз правового статусу керівника органу досудового розслідування (його організаційні та інші функції) на підставі сучасного стану чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Реформування правоохоронних органів є викликом сьогодення. На думку окремих учених, реформування досудового слідства здійснюється як з огляду на потребу нашої країни, так і через інтеграцію України в європейське співтовариство та залучення в правоохоронну практику міжнародних правових стандартів, а також необхідністю дотримання вимог Ради Європи, що загалом зумовлює потребу нового погляду на діяльність органів досудового слідства та на здійснення сучасних підходів і моделей його керівництва зокрема [1, с. 29–31].

За визначенням А. Горпенюка, наявні теоретичні розробки стали науковим фундаментом для визначення сучасних проблем реформування органів досудового слідства та напрямів їх удосконалення. Учений зазначив, що найбільш актуальними залишаються питання визначення місця слідчого апарату в системі правоохоронних органів; чітка робота системи досудового слідства та погодження її з Конституцією України й вимогами сучасного суспільства [2, с. 65–66]. З такою позицією погоджуємось і ми, доповнюючи її ще й вирішенням проблем щодо визначення й уточнення правового статусу і повноважень керівника органу досудового розслідування. Серед науковців не вщухає дискусія щодо способів вирішення цих питань; не залишаються осторонь й практичні працівники органів досудового розслідування.

Ще у XIX столітті згадані питання привертали увагу багатьох вітчизняних науковців, серед яких Я. Баршев, С. Вікторовський, А. Коні, П. Люблінський, І. Фойницький та інші. Вагомий внесок із розробки цієї проблеми зробили такі вчені: С. А. Альперт, В. Б. Аверьянов, С. С. Алексеев, О. О. Алексеев, М. І. Ануфрієв, І. В. Арістова, О. М. Бандурка, М. Бажанов, О. В. Баулін, В. С. Венедиктов, Р. А. Каложний, А. Г. Каткова, А. Т. Комзюк, О. М. Ларін, Н. П. Матюхіна, В. Т. Нор, К. С. Избаш, О. П. Рязченко, Р. Ю. Савонюк, О. Ф. Скакун, А. А. Стародубцев, В. О. Соболев, О. І. Остапенко, В. М. Плішкін, В. П. Петков, В. К. Шкарупа, В. Шибіко, І. М. Шопіна, О. М. Цільмак, О. О. Юхно та інші [3, с. 99].

М. І. Матузов, беручи участь у згаданій дискусії, зазначив, що саме з правового погляду в поняття правового статусу входить гарантування, формування становища громадянина в державі. Зокрема, у поняття загального правового статусу особи він залучає такі основні елементи, що складають його зміст і структуру: 1) відповідні правові норми; 2) правосуб'єктність; 3) загальні для всіх суб'єктивні права, свободи й обов'язки; 4) законні інтереси; 5) громадянство; 6) юридична відповідальність; 7) правові принципи; 8) правовідносини загального (статутного) характеру. Щодо цього немає ні теоретичної, ні практичної

потреби в розмежуванні понять «правовий статус» і «правове становище», оскільки вони рівнозначні й будь-які спроби їх розмежування виглядають штучно й непереконливо [4].

Зазначимо, що в юридичній літературі розрізняють загальний, спеціальний та індивідуальний правові статуси. Зазвичай у реальному житті вони не виступають самостійно. Згідно з науковою позицією М. В. Вітрука загальний, спеціальний та індивідуальний правові статуси співвідносяться як загальне, особливе й одينية, перебуваючи до того ж у нерозривному зв'язку та взаємодії. Також погоджуємося з позицією вченого про те, що загальний правовий статус охоплює ті юридичні права, обов'язки та законні інтереси, які властиві всім громадянам загалом й кожному громадянину окремо, незалежно від особливостей їхнього соціального, статеві-вікового, сімейного, службового чи будь-якого іншого становища (належності) [5].

За визначенням А. Г. Бережнова, конституційні права й обов'язки складають основний зміст загального правового статусу особи, виступаючи фундаментом для спеціального та індивідуального правового статусу. Саме ці елементи загального правового статусу додають стабільності та стійкості двом іншим видам правового статусу, оскільки не залежать від бажання того або іншого індивіда й закріплені в законі як положення будь-якої особи [6].

Визначаючи завдання щодо вдосконалення статусу керівника органу досудового розслідування, зауважимо, що за результатами дослідження встановлено, що процесуальна незалежність слідчих законодавчо не вдосконалюється протягом останніх десятиліть, хоча й задекларована у чинному законодавстві. Наявні законопроекти «Про статус слідчого» на законотворчому рівні загалом не розглядаються та не приймаються. Водночас проблемними та не вирішеними залишаються питання визначення статусу й самих слідчих підрозділів у системі правоохоронних органів, що загалом впливає й на визначення процесуального статусу керівників органів досудового розслідування. Особливо гостро постають ці питання на рівні міжнародного співтовариства. Зокрема, за визначенням експертів Ради Європи, думку яких ми поділяємо, керівники органів досудового розслідування та слідчі залежні в адміністративному підпорядкуванні від керівників різних ланок Національної поліції України, що впливає на процесуальну самостійність й незалежність щодо прийнятих рішень. Періодичні експерименти в слідчих підрозділах із заміною відповідних керівників не дають концептуальних зрушень, тому в наявній системі підпорядкування очікувати суттєвих результатів реформування досить проблематично. Вирішенню вказаних проблем має сприяти реалізація Концепції реформування підрозділів досудового слідства Національної поліції, яку чомусь відкладено на «потім». Проте дискусія з цих питань продовжується для пошуку найбільш ефективних форм і методів у діяльності керівників органів досудового розслідування, якими в цих органах є особи, наділені владними повноваженнями та які мають певний вплив на підлеглих.

На думку Т. С. Кабаченка, керівник є центральною фігурою у будь-якому колективі, адже керівник – це професія і статус, потреба в якій виникає

тоді, коли праця стає колективною. Саме керівник має вміти напрацьовувати стратегію управління, консолідувати зусилля своїх підлеглих на розв'язання важливих завдань управління, використовуючи до того ж надану владу, а згідно з чинним КПК України, ще й на мету яка ставиться по конкретному кримінальному провадженню, що є новелою. На відміну від інших категорій працівників, які забезпечують управління, керівники являють собою групу посадових осіб, яким делеговані права та обов'язки владного характеру. Вони можуть віддавати накази, розпорядження, що є обов'язковими для відповідних виконавців [7, с. 32].

Академік О. М. Бандурка, який більш точно визначає функцію керівника, зазначає, що діяльність сучасного керівника є багатоплановою. Вона поєднує роботу з визначення основних цілей організації, а також способів їх досягнення, стратегії розвитку: це і вплив на підлеглих, і виконання певних функцій як стосовно підлеглих і організації загалом, так і вищих органів. Нарешті, діяльність керівника передбачає і певний тип спілкування з особами, які є учасниками управлінських відносин [8, с. 100-101]. На думку К. С. Избаш, мета управління персоналом органів досудового розслідування полягає в прогнозуванні, плануванні, забезпеченні, координуванні, стимулюванні та контролі діяльності як слідчих підрозділів загалом, так і окремих слідчих зокрема. Отже, до цілей управління керівника органу досудового розслідування вчена зараховує: забезпечення потрібної кількості та якості слідчих як на поточний період, так і на перспективу; створення рівних можливостей службово-трудової діяльності; раціоналізацію зайнятості працівників органів досудового розслідування; стабільне й рівномірне навантаження на кожного слідчого; належне соціально-правове забезпечення слідчих; забезпечення максимально можливої спеціалізації слідчих тощо.

Невід'ємним елементом механізму управління персоналом органів досудового розслідування, окрім процесуальних, є й управлінські функції, серед яких виділимо аналіз, прогнозування, планування, організацію, регулювання та контроль [9, с. 129-131]. За визначенням І. А. Бачило, у широкому розуміння поняття «функція» означає діяльність, обов'язковість, роботу, зовнішній прояв властивостей об'єкта у цій системі відносин [10, с. 68-69]. Теоретичний і прикладний характер функцій управління Н. І. Куланін розглядає як дії, види, напрями діяльності суб'єкта управління щодо об'єкта [11, с. 23-24]. На нашу думку, саме функції управління, зокрема органами досудового розслідування, складають засади управлінських зв'язків між суб'єктом (керівником органу досудового розслідування) та об'єктом (слідчим), справляючи організаційний вплив та вплив регулювання на управлінські відносини. Кожна з названих функцій має своє призначення, зміст і методи реалізації. Скажімо, характерна для керівника органу досудового розслідування функція аналізу, що полягає у збиранні, накопиченні та обробці інформації керівною ланкою слідчих підрозділів під час розслідування конкретних кримінальних проваджень, є базовою, важливою і обов'язковою умовою розробки об'єктивних управлінських

рішень для таких підрозділів. За допомогою функції прогнозування керівник органу досудового розслідування отримує інформацію про майбутній можливий і перспективний результат діяльності підрозділу, передбачає його стан в минулому й сьогодні; ця функція є наслідком забезпечення засади науковості в керівництві слідчими підрозділами. Через планування забезпечується послідовний розвиток і функціонування управління роботою кожного слідчого та підрозділу загалом, від Головного слідчого управління Національної поліції, слідчих управлінь головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, слідчих відділів (відділень) територіальних чи регіональних (відокремлених) підрозділів поліції.

Названа функція забезпечує також й управління персоналом підрозділів досудового розслідування. З огляду на це планування передбачає такі види управлінської діяльності, як визначення стратегії й тактики в роботі, постановки конкретних цілей дальшої та майбутньої діяльності й засобів їх досягнення. Воно закладає основи перспективної роботи з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. До зовнішніх належить: стан рівня злочинності загалом або конкретних її видів, кадровий рух слідчих по вертикалі та горизонталі тощо. Треба врахувати також і внутрішні фактори, до яких належать: кадрові переміщення, відпустки, відрядження тощо, які також впливають на наявність кількості слідчих на роботі, а також на розвиток і вдосконалення управління конкретними підрозділами досудового розслідування загалом. Регулювання процесом належного розслідування кримінального провадження, як одна із функцій управління працівниками органів досудового розслідування, полягає в забезпеченні управлінської оперативності в умовах постійних зовнішніх і внутрішніх впливів на діяльність слідчих підрозділів. Крім цього, регулювання полягає в налагодженні повсякденної праці слідчих щодо забезпечення взаємодії з працівниками інших підрозділів Національної поліції, органів прокуратури та суду, у навчанні та вихованні підлеглих тощо. Повсякденне оперативне управлінське регулювання, що здійснює керівник органу досудового розслідування, передбачає прийняття нових управлінських рішень і внесення змін до раніше спланованих і прийнятих. Воно також передбачає розподіл завдань між слідчими, закріплення їх за розслідуванням конкретної категорії кримінальних правопорушень. Суттєвим при цьому залишається навчання слідчих прийомам і методам розслідування, надання їм методичної й практичної допомоги тощо.

Законодавство періодично корегує певні функції досудового розслідування для пошуку способів удосконалення керівництвом слідчих підрозділів. Передусім йдеться про таку функцію як організаційна, підтвердженням чого є набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом України. У ньому повноваження й статус керівника органу досудового розслідування (у попередньому кодексі 1960 р. «начальник слідчого відділу», ст. 114-1) закріплено в ст. 39 розділу 1. Новела, яка є в цій статті, зміщує акцент і конкретизує функції керівника органу досудового розслідування як організацію досудового розслідування замість здійснення

керівником контрольних функцій згідно з КПК України в редакції від 1960 р. [12]. На нашу думку, така заміна вказаних функцій у цій частині передчасна.

Зауважимо, що керівникові органу досудового розслідування треба залишити як нову функцію організації, так і попередню функцію контролю з дальшим її законодавчим закріпленням у КПК, адже фактично керівник такого підрозділу виконував і буде її виконувати з огляду на великий обсяг погоджувальних дій з органами прокуратури та слідчим суддею, що є розширенням як організаційних, так і контрольних функцій. На керівника органу досудового розслідування практично покладені повноваження щодо здійснення та розширення функції контролю за слідчим із вказаних та інших питань, що регламентується відомчими нормативними актами. Отже, з боку керівника органу досудового розслідування контроль на досудовому провадженні є важливим чинником ефективного й повного вирішення завдань, поставлених перед слідчими. З погляду вчених, контроль потрібний у всіх «людських спільнотах», а особливо в організаціях великого масштабу, з численними функціями, яким, безперечно, є слідчий апарат Національної поліції України [13, с. 465–466, 473]. До того ж кількість працівників слідчого апарату Національної поліції України з часом тільки зростає, водночас як професійне ядро та якісний склад через відомі об'єктивні й суб'єктивні причини знижується, зокрема, із фактичної чисельності слідчих Національної поліції (понад 12,8 тис.) 2,5 тис., або 19,8% мають стаж слідчої роботи лише до трьох років, а 3,4 тис. (27,1%) менше одного року. Крім того, Національна поліція України потребує на сьогодні ще майже 2300 слідчих або 16 % від загальної чисельності особового складу [14]. Це вказує на потребу вдосконалення ефективності адаптації молодих фахівців та оволодіння ними професійною майстерністю. На підставі вищевказаного пропонуємо внести відповідне доповнення в ст. 39 чинного КПК України щодо законодавчого закріплення додатково функції контролю керівника органу досудового розслідування з огляду на стан розслідування кримінальних правопорушень. Через зміну функцій у чинному КПК значно розширилися повноваження та обов'язки керівника органу досудового розслідування, а відтак зросла його персональна відповідальність разом зі слідчим, прокурором за виконання посадових обов'язків, пов'язаних із забезпеченням швидкого, повного й неупередженого проведення розслідування в кримінальному провадженні.

З огляду на зазначене більш докладно розглянемо такі функції, як організація і контроль. Організація як функція управління органами досудового розслідування спрямована на координацію діяльності працівників слідчих підрозділів, створення системи інформації, підбору, розстановки, навчання та виховання слідчих. Утруднення функції організації з прийняттям нового КПК і різноманіття слідчої діяльності обумовлюють потребу створення спеціалізації слідчих із розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. На сьогодні в керівних ланках органів досудового слідства Національної поліції передбачено

організаційно-методичний підрозділ, головним завданням якого відповідно до Розділу VII Положення про органи досудового розслідування Національної поліції України є надання практичної та методичної допомоги в організації роботи органів досудового розслідування. Робота слідчих-методистів організована за зонально-лінійним принципом і уміщує таке: розроблення проектів розпорядчих документів з питань, що стосуються сфери діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України; здійснення контролю за організацією роботи слідчих підрозділів, підготовка письмових рекомендацій щодо вдосконалення форм і методів керівництва підрозділами та з інших питань; надання допомоги й перевірка роботи слідчих підрозділів, здійснення заходів щодо усунення недоліків і підвищення рівня слідчої роботи, контроль за їх виконанням; вивчення передового досвіду та наукових методів розслідування кримінальних правопорушень, унесення пропозицій керівництву органів досудового розслідування про потребу їх узагальнення, розповсюдження, упровадження; вивчення слідчої практики, організації та результатів слідчої роботи, унесення керівництву органів досудового розслідування пропозицій щодо вдосконалення організації діяльності слідчих підрозділів, підвищення ролі слідчих у виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень [15]. У статті 39 «Керівник органу досудового розслідування» чинного КПК конкретизовано його організаційні функції, зокрема:

– частина 1. Керівник органу досудового розслідування організовує досудове розслідування;

– частина 2. Керівник органу досудового розслідування уповноважений: визначати слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, а у випадках здійснення досудового розслідування слідчою групою – визначати старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих; відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування вмотивованою постановою за ініціативою прокурора або з власної ініціативи й далшим повідомленням прокурора та призначати іншого слідчого за наявністю підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу або в разі неефективного досудового розслідування; ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування, давати слідчому письмові вказівки, які не можуть суперечити рішенням і вказівкам прокурора; уживати заходів щодо усунення порушень вимог законодавства у випадку їх допущення слідчим; погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строк їх проведення у випадках, передбачених цим Кодексом; здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями слідчого; здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом;

– частина 3. Керівник органу досудового розслідування зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, подані в письмовій формі. Невиконання керівником органу досудового розслідування законних вказівок і доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність [12].

Досліджуючи організаційні функції керівника органу досудового розслідування, проаналізуємо і його контрольні функції. Зазначимо, що

вони дають можливість оцінити роботу персоналу та визначити способи підвищення її ефективності та вдосконалення. Контрольна функція уміщує спостереження за діяльністю, зіставлення її результатів зі встановленими нормативами, ужиття заходів, спрямованих на усунення недоліків і дотримання розумних строків досудового розслідування. Особливе значення в системі здійснення контрольної діяльності має внутрішньовідомчий контроль з боку начальника (керівника) стосовно слідчих. У підрозділах Національної поліції відомчий контроль є складовою частиною організаційної роботи, невід'ємним елементом керівництва їхньою діяльністю. У його процесі перевіряють хід досудового розслідування, виконання планів розслідування та, зокрема, окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. До того ж вивчають ділові якості працівників, їхній практичний досвід і фаховість, а в разі потреби надають практичну й методичну допомогу в роботі, виявляють і усувають недоліки.

Підтримуємо наукову позицію К. С. Ізбаш про доцільність об'єднання функцій організації та контролю в роботі органів досудового розслідування Національної поліції України в три групи:

1) організаційні (планування потреб і джерел комплектування персоналу, форми та методи комплектування персоналом, адаптація персоналу, професійний розвиток і навчання слідчих);

2) контрольні (визначити слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, а в разі здійснення досудового розслідування слідчою групою – визначити старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих; відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування мотивованою постановою за ініціативою прокурора або з власної ініціативи з дальшим повідомленням прокурора та призначення іншого слідчого за наявності підстав, передбачених КПК України, для його відводу або в разі неефективного досудового розслідування; ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, давати слідчому письмові вказівки, які не можуть суперечити рішенням та вказівкам прокурора; уживати заходів до усунення порушень вимог законодавства в разі їх допущення слідчим; погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій і продовжувати строк їх проведення у випадках, передбачених КПК України; здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями слідчого);

3) соціально-економічні (забезпечення комплексу умов і факторів, спрямованих на раціональне закріплення й використання персоналу слідчих підрозділів, регулювання трудової активності слідчих, організація робочого місця та використання робочого часу слідчих); відтворювальні (забезпечення розвитку персоналу органів досудового розслідування Національної поліції, оплата праці слідчих, їхнє соціальне забезпечення) [9, с. 133–135].

Проте зауважимо, що вчений не цілком визначив функцію контролю з боку керівника органу досудового розслідування щодо процесуальної

діяльності слідчих. На нашу думку, їх треба розрізнити, а саме: контроль за плануванням роботи слідчого (щоденне, щотижневе, щомісячне, а також конкретно за кожним кримінальним провадженням окремо, з урахуванням відряджень, роботи в слідчих групах, відпусток тощо); за взаємодією з експертними установами, органами прокуратури, слідчим суддею, підрозділами ГУНП, у яких вони працюють тощо; правоохоронними органами і пенітенціарними установами зокрема; дотриманням строків досудового розслідування, затримань, тримання під вартою; виконання письмових вказівок: керівника органу досудового розслідування, прокурора, який здійснює керівництво досудовим розслідуванням тощо, слідчих слідчих управлінь головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, слідчих відділів (відділень) територіальних (відокремлених) підрозділів поліції.; роботою слідчої групи або підлеглих, які беруть участь в її роботі; участю в заходах з проведення службової підготовки та підвищення кваліфікації в підрозділі та на різних рівнях тощо. Зазначимо, що запропонований перелік не є вичерпним.

Висновки. У процесі дослідження здійснено аналіз правового статусу керівника органу досудового розслідування на підставі чинного законодавства, а також досліджено його організаційні та інші функції порівняно з попереднім КПК України 1960 року. Установлено, що в чинному КПК України виокремлено лише його організаційну функцію й безпідставно вилучено контрольну функцію, яку фактично й на сьогодні керівники органів досудового розслідування виконують, що підтверджено й обов'язками цієї категорії керівників. На підставі дослідження дійдемо висновку, що в чинному КПК України доцільно уточнити визначення функцій керівників досудового розслідування. Запровадження змін до чинного КПК України з удосконалення процесуального статусу керівника органу досудового розслідування надасть поштовх для подальших наукових і прикладних досліджень як щодо реалізації правового статусу і його функцій, так й інших напрямів, що дасть змогу в дальшому привести кримінальне процесуальне законодавство зокрема та інше чинне законодавство до європейських стандартів для побудови правової держави в Україні.

Використані джерела:

1. Юхно О. О. Окремі аспекти реалізації статусу керівника органу досудового розслідування за новим кримінальним процесуальним законодавством України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми застосування нового кримінального процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі» (Харків, 05 жовт. 2012 р.) / МВС України: Харк. нац. ун-т внутр. справ; Кримінологічна асоціація України. Харків : ХНУВС, 2012. 410 с. (Препринт / МВС України; Харк. нац. ун-т внутр. справ; Кримінологічна асоціація України; 2012). С. 29–31.

2. Горпенюк А. Організаційно-правові питання вдосконалення досудового слідства в Україні. *Вісник прокуратури*. 2010. № 2. С. 64–68.

3. Горпенюк А. Становлення та перспективи розвитку досудового слідства в Україні. *Вісник прокуратури*. 2010. № 4. С. 98–100.

4. Матузов Н. И. Правовой статус личности: понятие, структура, виды. URL : <http://scicenter.online/istoriya-gosudarstva-scicenter/pravovoy-status-lichnosti-ponyatie-struktura.html> (дата звернення: 02.08.2018).
5. Витрук Н. В. Общая теория правового положения личности. URL : <https://www.lawmix.ru/commlaw/758> (дата звернення: 03.08.2018).
6. Бережнов А. Г. Права личности: некоторые вопросы теории. URL : <http://www.ex-jure.ru/law/news.php?newsid=278> (дата звернення: 03.08.2018).
7. Кабаченко Т. С. Психология управления : учебное пособие. Москва : Рос. пед. агентство. 1997. 323 с.
8. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник. Харків: Ун-т внутр. справ. 1998. 480 с.
9. Избаш К. С. Теоретичні, організаційні та правові питання роботи з персоналом органів досудового слідства МВС України : монографія. Харків : НікаНова. Одеський державний університет внутрішніх справ. 2011. 218 с.
10. Бачило И. А. Функции управления: содержание и правовое оформление. *Советское государство и право*. 1969. № 2. С. 68–78.
11. Куланин Н. И. Структура и функции управления в системе предварительного следствия : учебное пособие. Волгоград : ВСШ МВД России, 1994. 76 с.
12. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 05.08.2018. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2054> (дата звернення: 05.08.2018).
13. Татаров О. Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС) : монографія. Донецьк : ТОВ «ВПП «ПРОМІНЬ». 2012. 640 с.
14. Вакуленко О. Ф. На поліції бракує 22 тисячі правоохоронців. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2155970-nacpolicii-brakue-22-tisaci-pravoohoronciv-vakulenko.html> (дата звернення: 08.08.2018).
15. Положення про органи досудового розслідування Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.07.2017 № 570. Дата оновлення: 06.07.2017. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#n145> (дата звернення: 10.08.2018).

Стаття надійшла до редколегії 18.06.2018

Сычев С. А., Юхно А. А. Проблемные вопросы статуса руководителя органа досудебного расследования в уголовном процессуальном законодательстве Украины

На основании действующего уголовного процессуального законодательства и нормативно-правовой базы в статье проведено исследование правового статуса и полномочий руководителя органа досудебного расследования, в частности отдельно рассмотрены его организационные и контрольные функции с учетом научной дискуссии по этим вопросам. Даны предложения по совершенствованию законодательства по урегулированию и определению вопросов организационных и контрольных функций руководителя органа досудебного расследования по теоретическим и прикладным направлениям его деятельности.

Ключевые слова: процессуальный статус руководитель органа досудебного расследования, функции, уголовный процессуальный кодекс, организация, контроль, функции.

Sychov S., Yuhno O. Problematic Issues of the Status of the Head of Pre-Trial Investigation Body in the Criminal Procedural Code of Ukraine

On the basis of the existing criminal procedural legislation and normative-legal framework, the article analyzes the legal status and powers of the head of the pre-trial investigation body, in particular, its organizational and control functions are considered separately, taking into account the scientific discussion on these issues. Proposals on improvement of legislation on regulation and definition of questions concerning organizational and controlling functions of the head of the pre-trial investigation body on the theoretical and applied directions of his activity are given.

An important role in solving the tasks facing law enforcement authorities, in particular regarding the rights and freedoms of citizens, belongs to the body of pre-trial investigation. The leader and his role in the organization of pre-trial investigation is essential. It was with the adoption in 2012 of the new Code of Criminal Procedure of Ukraine, the study of problematic issues in the legal regulation of activities, in particular the head of the pre-trial investigation body, became even more urgent. In accordance with the current Criminal Procedural Code of Ukraine, the head of the pre-trial investigation body is the Chief of the Main Investigation Department, the Investigative Department, the Division, the Office of the National Police, the Security Authority, the body supervising compliance with the tax law, the State Bureaus of Investigation, the National Anti-Corruption Bureau Ukraine, the bodies of the State Penitentiary Service of Ukraine and its deputies acting within their powers. At the same time, the issue of reforming the types, forms and bodies of pre-trial investigation, experiments with them, and in particular the improvement of the legal status of the head of the pre-trial investigation body was not raised, although the discussion in this direction continues, which prompts for scientific research.

Attention in scientific studies was mainly focused on the clarification of the essence of certain elements of the criminal procedural competence of the heads of structural bodies of pre-trial investigation, their role and functions, but his competence remains unheeded when performing official and procedural powers, and others.

In the article, the authors aim to analyze the legal status of the head of the pre-trial investigation body on the basis of the current state of the current legislation, in particular, its organizational and other functions.

Keywords: procedural status, head of the criminal investigation, procedural status, functions, Criminal Procedure Code, organization, control, functions.

УДК 343.131.5(477)(091)

М. О. Юхно

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ГЕНЕЗИСУ ПРАВА НА ЗАХИСТ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Розглянуто основні напрями генезису права на захист у кримінальному процесі України. Аргументовано, що сучасні проблеми та процес удосконалення кримінального процесуального законодавства України відповідно до введених новел вимагають наукового й прикладного переосмислення, що неможливо без дослідження однієї з них, зокрема генезису права на захист. За результатами дослідження обґрунтовано чотири історичних етапи розвитку права на захист, охоплюючи сучасність.

Ключові слова: генезис, розвиток, удосконалення, історичний аспект, епоха, право на захист, концептуально, забезпечення права на захист, реалізація права на захист.